

oikeusministerio@om.fi

Demokratia- kieli- ja perusoikeusasioiden yksikkö
Oikeusministeriö

Lausuntopyyntö 18.5.2017

Lausuntopyyntö pohjoismaisen saamelaissopimuksen mahdollisen kansallisen voimaansaattamisen edellytyksistä

Pohjoismaisesta saamelaissopimuksesta saavutettiin neuvottelutulos joulukuussa 2016. Pohjoismaisen saamelaissopimuksen tarkoituksena on vahvistaa saamelaisten oikeudet siten, että saamelaiset voivat säilyttää, harjoittaa ja kehittää kulttuuriaan, kieliään ja yhteyskuntaelämänsä niin, että valtionrajat häiritsevät tätä mahdollisimman vähän. Sopimus hyväksytään ennen sen allekirjoittamista Norjan, Ruotsin ja Suomen saamelaiskäräjissä.

Oikeusministeriö pyytää lausuntoa oikeudellisista edellytyksistä saattaa pohjoismainen saamelaissopimus voimaan kansallisesti.

Kuntaliitto pitää pohjoismaisen saamelaissopimuksen lähtökohtia hyvinä ja kannatettavina. Keskitymme alla olevissa huomioissa erityisesti maa- ja vesioikeuksiin liittyviin artikloihin:

Artikla 27

Artikla on muotoilultaan julistuksenomainen, joten sen vaikutusta esimerkiksi kunnan maankäyttöpolitiikkaan, kaavoitukseen ja lupaharkintaan on vaikea arvioida. Artiklassa mainittu saamelaisten kollektiivinen tai yksilöllinen omistus- tai käyttöoikeus ei välttämättä vastaa tämän hetkistä tilannetta Suomessa. On selvitettävä, mihin muutoksiin sekä lainsäädännöllisesti että käytännössä artiklassa mainitut oikeudet johtavat.

Artikla 28

Valtio on saamelaisalueen suurin maanomistaja, joten saamelaisten oikeudet luonnonvaroihin ja niiden käyttöön vaikuttavat ensisijaisesti valtioon ja vähäisemmässä määrässä kuntiin. Taa-jamissa, jokivarsissa ja niihin liittyen on kuitenkin myös yksityisiä maanomistajia. Vaikka yksityisten ja kuntien omistamat alueet ovat pinta-alallisesti valtion maita pienempiä, niihin voi sijainnista riippuen kohdusta ristiriitaisia maankäyttö- ja rakentamispaineita. Ristiriitatilanteita voi syntyä esimerkiksi ranta-alueilla perinteisen kalastuselinkeinoon tai luonnonvarojen käytön sekä rannan muun maankäytön välillä.

Artikla 29

Olemassa olevat maankäyttö- ja rakennuslain vuorovaikutusvaatimukset ovat kattavat. Saamelaiset ovat vuorovaikutusvaatimusten osalta erityistaho, joka otetaan huomioon maankäyttöön liittyen.

Artiklat 30 ja 31

Kunnilla on kaavamonopoli ja kunta päättää tältä osin maankäytöstä myös valtion ja yksityisten maalla. Lähtökohtana kuntien toiminnalle on, että kaavoituksessa kunnioitetaan saamelaiden oikeuksia. Kunta voi joutua ottamaan kantaa saamelaisten oikeuksiin myös rakennusjärjestyksessä, ympäristönsuojelumääräyksissä ja lupamenettelyissä. Tulisi arvioida, missä määrin maankäyttö- ja rakennuslain kaavoja, rakennusjärjestystä ja lupaedellytyksiä sekä osallistumista, vuorovaikutusta ja kuulemista koskevat säännökset sekä ympäristön-, luonnonsuojelu- ja vesitalouslainsäädännössä saamelaisten elinkeinojen harjoittamista koskevat säädökset ovat sopusoinnussa saamelaissopimuksen tavoitteiden kanssa. Jos 30 artiklan toisen momentin tarkoituksena on säätää kuntien uudesta korvausvelvollisuudesta tulisi huolehtia siitä, että muu maankäyttöön ja rakentamiseen liittyvä lainsäädäntö ei ole ristiriidassa sopimuksessa ehdotettujen saamelaisten oikeuksien kanssa. Kunnat eivät saa joutua tilanteeseen, jossa joudutaan loukkaamaan (ja siten korvaamaan) sopimuksessa ehdotettuja saamelaisten oikeuksia esimerkiksi maankäyttö- ja rakennuslain sisältövaatimukset täyttävän kaavan saavuttamiseksi.

Artikla 32

Erityislaissa tulisi säätää rakenteesta tai foorumista, jossa artiklassa mainitut neuvottelut käydään. Koska kunnat päättävät kaavoituksesta ja siten maankäytöstä myös valtion omistamalla maalla on kunnatkin otettava mukaan neuvotteluihin.

SUOMEN KUNTALIITTO

Kirsi Mononen
johtava lakimies

Ida Sulm
lakimies